

236. Beroepen (1): de kleermaker en de metaalbewerker

1. De bassinwijdte is de broekmaat over het zitvlak gemeten, althans volgens de kleermaker. Zitten als een boeddha (in boeddhahouding, onbeweeglijk) is in kleermakerszit (lotushouding). Een bukskinwerker is een soort van grootwerker. Er zijn confectie- en maatkleermakers. De coupe is de snit (vorm) van een kledingstuk. De coupeur en de coupeuse nemen je de maat. Is dat colbertje (zijn je colberts) nu – je hebt toch meer dan één colbert? – al versleten? Een lummel is een stalen veer die een kraag strak houdt. De legerkleermaker is een non-combattant, een niet-strijder. Zonder kleermakersfournituren kan de kleermaker (tailleur, tailleuse, tailor) niet werken en zonder foerage kan hij niet leven. Tegen Pasen moeten kleermakers vaak overwerken: iedereen wil op zijn paasbest zijn. Een paspel (passepoil) is een smalle omboording van knoopsgaten. Deze pompier werkt in een confectiemagazijn. Soms werkte de ridder van de schaar rechtdraads, maar soms ook dwarsdraads. De sartor resartus (meervoud: sartores resarti) is de mens die door alle eeuwen heen hetzelfde is, maar steeds een andere mode omarmt. Een snijder heet gewestelijk ook wel schreur. Ze gebruiken Spaans krijt (kleermakerskrijt, Venetiaans krijt). Dat geldt evenzo voor Chinese speksteen (beeldsteen, agalmatoliet, pagodiet, wassteen, steatiet). Bij strossen gebruik je de tafellakensteek. De tailormade is een damesmantelpak, gemaakt door de kleermaker. De vestiarius (meervoud: vestiarii) werkt in het klooster. Een zwartwerker kan heel goed ook witwerker zijn.

2. Metaalbewerkers kunnen heel wat materialen aan: albiometaal (lood met een dunne laag tin), Algerijns metaal (witte legering van tin, koper en antimonium of antimoon), antifrictie- en babbittmetaal, bathmetaal (zink en geelkoper), britanniametaal (brittanniazilver), christoffelmetaal (verzilverd nieuwzilver), goudmetaal (een alliage), halsmetaal (lagerbrons), hardmetaal (een metaalcarbide), konelmetaal (legering van kobalt en nikkel met wat ferrotitaan), half- (kijk bij het lemma 'zilver'!) en onedele metalen, monelmetaal (nikkel, koper en ijzer), mumetaal (ijzer met nikkel en een weinig molybdeen, koper of chroom), ook niet-metalen als chloor, een non-ferrometaal (bevat geen ijzer); prinsmetaal (prinsrobertsmetaal, koper en zink) lijkt op goud, reclametaal is geen metaal, rosemetaal (tin, lood en bismut, voor clichés), speculum (spiegelmetaal, koper en zink), amalgama (amalgam, stereotypiemetaal), sterrometaal (smeedbare koper-zinklegering), widiametaal (vooral wolframcarbide in een kobaltmatrix) en woodsmetaal (bismut, tin, lood en cadmium), dat een laag smeltpunt heeft.

3. Een metaalbarometer (doosbarometer) is een aneroïdebarometer. Sommige voorwerpen krijgen een tefal- of metaalcoating (beide: Jaarboek 2009). Werkt hij in de groot- of in de kleinmetaal(industrie)? Roest is metaaloxide. Een metaalplastic is een metaalsculptuur. Metaalbeits is een vloeibare stof. Tetra-ethyllood is een voorbeeld van een organoloodverbinding (een klop middel). Het aes triplex is een sterke wapenrusting. Engelse aarde is een donker-asgrauwe of bruinachtige delfstof. Met een acetyleenbrander snij(d) ik metaal. Een alcoxide is een alcoholaat. Anataas is een dioxide van titanium. Een guts is een beitel (holijzer). Het biljoengoud is een goud- of zilveralliage. Het blanchement is de plaats waar de te munten metaalschijven vooraf mechanisch of chemisch gereinigd worden. Boor (borium) met atoomnummer 5 en symbool B is een niet-metaal. Een verbinding ermee is een boride. Boulewerk is inlegwerk van dunne reepjes of blaadjes metaal in hout. Een bracelet is een armband van edelmetaal (GB). De bracteaat is een munt uit de middeleeuwen of als plant: voorzien van bracteeën.

4. Werken voor een braspenning is voor een minimale beloning. De oorspronkelijke braspenning werd geslagen door Jan zonder Vrees. Het brokaat is gekleurd papier met figuren in metaalpoeder. Een broots is een trekfrees. Calx is een poedervormig residu uit metaaloxiden. Een chelaat is een verbinding met in de molecule een ligand. Ken je de chinhydronelektrode? Cloisonné en champlévé zijn antoniemen. Met een cachet-crampon (crampon) sluit je een brief. Wat doe je met een drijfbeitel? Ebaucheren is een model in was of klei maken voor een beeld in marmer of metaal. Het EDTA is

ethyleendiaminetetra-azijnzuur. Bij de fischer-tropschsynthese worden metaalkatalysatoren gebruikt. Een flightcase gebruik je voor kwetsbare apparatuur.

5. Ftalocyanine is het tetra-azatetrabenzoderivaat van porfyriene. Het groengoud gebruik je als bladmetaal. Een haloïde is een metaalzout van een halogeen. Heavy metal is harde hardrockmuziek. Het ijzerniobaat is columbiet. Hobben is bewerken met een hobstempel. Hydrothermale modder tref je aan in onderzeese groeven. Een ingot (baar) is een blok metaal. Inlegwerk (synoniem: intarsia, marqueterie) is een mozaïek van metaal. Een inro (netsuke) is een zegeldoosje (of gordelknoop). Jingles zijn bijgeluiden (nee, dit betreft niet: het zoemen!) van mechanische muziek. Karatering (witte, rode of gemengde) is vermenging van goud met een ander metaal. Kanonspijs kun je niet eten. Kathodoluminescentie is uitstraling van licht. Een kornnagel is een keurnagel. Je hebt klinkklaar goud, klinkklare boter en klinkklare onzin. Een metaal kan koudbros zijn. De kristalliet is een microscopisch klein, imperfect gevormd kristal. Legeren is alliëren (amalgameren).

6. Het (de) lurex is goud-, zilver- of bronskleurig garen uit metaal. Het lustre is metaalglazuur op keramiek, bijvoorbeeld in een lustre jasje. Mercantilisme meet rijkdom aan edelmetaal. Kwikzilver heette ook wel mercurius. Metalliseren is tot metaal maken, een metallo (Jaarboek 2010) is in het Belgisch-Nederlands een metaalarbeider. Mica is glimmer. Nichroom bestaat hoofdzakelijk uit nikkel en chroom. Het niëllo is graveerwerk in blanke metalen. Oxaalzuur (ethaandizuur, zuringzuur) is een kristallijne stof, die meestal als een dihydraat in veel planten voorkomt, dikwijls als monometaalzout.

7. Het PAN is het peroxyacetylnitraat, maar ook een personal area network (Jaarboek 2008). Het pyridylazonaftol (symbool, ook: PAN) is een indicator bij titraties van metaalionen. Metaalcomplexen van porfyriene komen in de natuur voor. Het peruzilver heeft weinig zilverwaarde. Dit piccolootje is een fluitje van metaal (maar niet: van een cent!). Pleet is metaal met een laagje edelmetaal (GB) overdekt. Een arts gebruikt een plessimeter bij indirecte percussie. In België staat het pmd voor plastic flessen, metaalverpakkingen en drankkartons. Pyriet is zwavelkies. Het repoussé is een decoratietechniek voor plaatmetaal.

8. Robineren is geeletsen. Rodium heeft symbool Rh en atoomnummer 45. Met een roulette maak je stippellijnen in metaal (vooral bij de crayonmanier). Rubidium en ruthenium schelen in atoomnummer zeven plaatsen. Radiolampen schoperen (scoperen) is ze vlamspuiten. Schroot is staal- of ijzerafval. De seizing is een reep pakkingstof tussen twee metaalvlakken. Shredderafval ontstaat bij gebruik van een shredder. Een sla-emmer aan de arm hebben is met een meisje gearmd lopen. De smeedtang (smeedtang) is de tang der smeden. De stem van Stentor (hij was een van de Grieken vóór Troje) klonk als metaal en zo luid als die van vijftig anderen; daarnaar is de stentorstem dan ook genoemd. Bij de sterkearmschaafmachine staat het werkstuk stil. Sterlingzilver (standaardzilver) bevat 92 procent zilver.

9. Strontium, een zilverwit onedel metaal, heeft atoomnummer 38 en symbool Sr. Thermiet is een mengsel van metaaloxiden en aluminiumpoeder. Vergelijk het thermietprocedé. Tinol is een metaalmengsel van tin, lood en een vloeistof, direct gereed voor solderen. Transmutatie is het veranderen van een metaal in een edeler (doel van de alchimisten of alchemisten). Het uranyl is de atoomgroep UO_2 . De voltameter (geen voltmeter!) wordt in dezelfde context gebruikt als de coulombmeter. De wervelstroom is een door een bewegend magnetisch veld in een stuk metaal geïnduceerde stroom, de stroom van Foucault (Eddy). Met een wijer wordt het gat in de steel van een pijp geboord. De man was witgloeiend (witheet) en het metaal was ook witgloeiend; men liet het in koud water schrikken. Zaponverniss is een dikvloeibare oplossing van cellulosenitraat in amylocetaat met aceton. Zeefdruk wordt ook serigrafie genoemd. Zijgen van gestold vloeibaar metaal wordt ook segregeren genoemd. Zilver is een chemisch element uit de elfde groep van het periodiek systeem, atoomnummer 47, een edelmetaal (eigenlijk: halfedel) met het hoogste geleidingsvermogen voor warmte en de kleinste soortelijke weerstand van alle metalen (symbool: Ag).